

דף קמג.

עין משפט א.

ח"מ סימן רי פעיף ב

ב. הקנה מקצת נכסיו לבהמה או למי שלא בא לעולם, וחזר ואמר לחבירו קנה גם אתה כבהמה זו או כעובר זה לא קנה כלום.^א

עין משפט ב.

ח"מ סימן רי פעיף ג

ג. אמר לחבירו קנה חפץ פלוני אתה ובהמה זו, או אתה ועובר זה, קנה הוא מחצה.^ב

* המקנה דבר למת כל שהוא לצורך קבורתו וכבודו קנה.^ג

עין משפט ג.ד.ה.

אה"ע סימן מא פעיף ג

ג. קדש נשים רבות כאחת, והיו בהן שתי אחיות או אשה ובתה, אם אמר: הראויה מכן לביאה מקודשת לי, הרי כולן מקודשות לו חוץ משתי אחיות או אשה ובתה וכיוצא בהן. ואם אמר: כולכן מקודשות לי, נכריות מקודשות ואחיות אינן מקודשות, וי"א שאף נכריות אינן מקודשות, הלכך נכריות מקודשות מספק. ואם אמר: אחת מכולכן מקודשת לי, כולן, בין נכריות בין אחיות, מקודשת מספק.

עין משפט ו.

ח"מ סימן רמז פעיף ה

ה. האומר נכסי לפלוני ולבני, חולקים אותו פלוני מחצה, וכל בניו

י. רמב"ם פכ"ב ממכירה הלכה י"ב. מב"ב קמ"ג.

כ. מחלוקת בגמ' ב"ב קמ"ג ע"א. ופסק כרב נחמן.

ואם אמר לבנו קנה אתה ועובר שלי שתעבר ממני אשתי, נוטל הבן הקיים כבר מחצה מראש, ואח"כ חולקין הוא והעובר לכשיוולד המחצה השניה מדין ירושה, כן פירש רשב"ם שם. סמ"ע ס"ק ח'. אבל במעוברת כבר חולקין בשה בכל.
 ל. מתשובת הרשב"א ח"א סי' שע"ה.

 את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477
 email: minchat.aaa@gmail.com

ביחד מחצה ^מ. אמר לפלוני ופלוני ולבני פלוני, נוטלים בני פלוני מחצה והפלוני ופלוני ביחד מחצה, ואפי' אלה שפירט מרובים יותר מבני פלוני שכללם יחד נוטלים אלה שפירטם ביחד מחצה ובני פלוני ביחד מחצה. ואפי' אמר לפלוני ופלוני ופלוני ולבני ראובן, ובני ראובן היו רק שנים ג"כ הדין כן.

* איש ואשה שהתנו שאם ימות אחד מהם יחזרו הנכסים לקרוביהם. קרוביו נוטלים חצי ^נ, וקרוביה החצי.

עין משפט זז. חו"מ סימן קסג פעיף ו

ז. אדם שהוא בטל ואין לו שום משא ומתן בעיר ובא גובה המס אם מעצמו פטרו והטיל חלקו על השאר פטור לשלם להם ^ו אבל אם הציבור הם שפייסו אותו לפוטרו ופטרו אך הטיל עליהם המס שלו צריך לשלם להם חלקו.

* קהל שפטרו אחד מהמסים פטור דכל דברי הקהל אינם צריכים קנין ^ז, מיהו יכולים לומר שלא פטרוהו אלא לשנה בלבד ^ח.

* נמצא בתקנות קדומות שלא להוציא טלית או ספר מבית הכנסת בלי

מ. רמב"ם פי"א מזכיה הלכה ו', מב"ב קמ"ג ע"א והכלל נוטל מחצה לעולם. ה"ה שם בדעת הרמב"ם. וה"ה אם אמר הלוו לפלוני ולבני פלוני ביחד סך כו"כ בני פלוני מחצה ופלוני מחצה, וכן בכל תנאי. כ"כ הנ"י שם. סמ"ע ס"ק י"ג. וברע"א הביא בשם ספר המקנה שהסתפק אם דין זה דוקא במתנה או ה"ה במכר, ולכאורה ממה שכתב הרמ"א בסופו וה"ה בשאר דברים ה"ה בהלואה ובמכר ובכל דבר הדין כך וצ"ע.

נ. הגהות מיימוניות פי"א דזכיה אות ד' וד"מ.

ס. מימרא דרב אשי ב"ב נ"ה ע"א ורשב"ם שם ד"ה כגון וד"ה אבל. ונ"י כתב שהליצו עליו למלך לומר לו כי עני הוא ובטל ממלאכתו. אם הציבור הם שפייסוהו.

ע. הרא"ש בתשובה כלל ו' סי' י"ט וכ"כ הרמ"א בסי' כ"ב. ועיין בסמ"ע ס"ק י"ב שם. אבל אם מת אביהם שפטרו אותו הקהל היורשים חייבים לפרוע מהנכסים שירשו. סמ"ע ס"ק ל"ט.

פ. מיירי במס שאין גובין רק פעם אחת בשנה, אבל אם גובין הרבה מסים בשנה, יד הקהל על העליונה ויכולים לומר לא פטרנו אותך אלא מגביה אחת כמו בסי' רי"ב סעיף א' באומר ידור פלוני בביתי שרק שעה אחת במשמע. סמ"ע ס"ק מ'.

רשות בעלים ז.

ומי שאינו נושא בעול עם הציבור לא יהיה גבאי ק.

ח"מ סימן קכח סעיף ב

ב. מי שנתפס על חבירו ולקחו הגוים ממנו בגלל חבירו ר, אין חבירו חייב לשלם לו ש.

ג. אין לך מי שנתפס על חבירו ויהיה חבירו חייב לשלם לו, חוץ מן הנתפס מפני המס הקצוב ה על איש פלוני כבכל שנה, או הנתפס על המס שנותן כל איש ואיש למלך בעוברו שם המלך או חיילותיו הרי זה חייב לשלם לו, והוא שיקחו ממנו בפירוש בשביל פלוני בפני עדים.

* פרנסי הקהל שהלוו לצורך המס, יכולין לפרוע בעד כל הקהל וכל אחד

ז. כל בו סי' קט"ז.

ק. להוציא נפשו מהחשד. כ"כ הסמ"ע ס"ק מ"ב.

ר. ואפי' גם חבירו חייב להם כן מוכח מתשובת הרשב"א שהביא הב"י בסי' קס"ג. ש"ך ס"ק י'.

ש. רמב"ם פ"ח מחובל ומזיק הלכה י' והוא מירושלמי פרק הגוזל בתרא ב"ק פ"י הלכה ו', ופרק בתרא דכתובות הלכה ב'. וכרבי יהושע בן לוי ודלא כרב.

וכתב הסמ"ע בס"ק ו' אף להחולקים דס"ל דבכל חוב חוץ מלמזונות אשתו חייב לשלם לו מודים בזה, שדוקא שם שפרע מדעתו של הפורע וגמל עמו חסד חייבוהו חז"ל לחזור ולפרוע כדי שלא תנעול דלת בפני גומלי חסדים, אבל זה שהוצרך לפרוע בע"כ שנתפס ע"י הגוים משום כך אף שבפרע לגוי שנתבאר דלכו"ע צריך לחזור ולפרוע לו, מ"מ בנידון שנתפס ע"י הגוי א"צ לחזור ולשלם לו.

וכתב בביאורים ס"ק ה' דוקא שנתפס לפרעון על חבירו ופטרנו מחובו, אבל אם הגוי תפס רק למשכון מהישראל על חוב חבירו, חייב חבירו לשלם לו מדר' נתן.

ועוד כתב שם דדוקא תפס הגוי מרשות ראובן נכסיו של ראובן בעד חובו של שמעון פטור. אבל אם היו נכסי ראובן בבית שמעון ותפסם בעל חוב הגוי משם, חייב שמעון לשלם לראובן. נתיבות ס"ק א' בחידושים.

ובדין זה שנתפס על חבירו ושילם חוב חבירו לגוי שחבירו הלוה פטור לשלם לו, הביא בספר פעמוני זהב, שהקשו מדוע יהיה חבירו פטור התינח פורע מדעתו בלבד אבל בנתפס על חבירו למה יהיה פטור ומאי שנא מההיא דפרק הכונס בדף ג"ח בנפלה דבע"כ הוא, וגם אית ליה פסידא א"כ מדוע יהיה פטור ועיין שם מה שתירץ הרב ובמה שהאריך.

ת. מימרא דרבא בפ' הגוזל קי"ג ע"ב וכפירוש רש"י שם דינא דמלכותא דינא. ורמב"ם שם.

ולא בעינן סכום קצוב אלא פי' קצוב כאן היינו קצוב על איש פלוני כך פירש בפעמוני זהב ע"ש.

צריך ליתן חלקו א.

אם יש תקנה בעיר הולכים אחר המנהג.

דף קמג :

עין משפט א.

הו"מ סימן רמז סעיף א

א. בריא ששלח כלים ממדינת הים ואמר ינתנו אלו לבני, מה שראוי לבנים כגון ספרים וכלי מלחמה ינתנו להם, תכשיטי זהב ובגדי משי לבנות ב.

אם היו ראויים לבנים ולבנות יטלו אותם הבנים הזכרים ג.

היו לו בנים מאשה ראשונה ונשא אחרת והתנה עם בניו הראשונים שבניו מאשה השניה יטלו בירושה כמו הראשונים, ולא היו לו מאשה

א. והטעם מפני שהם כאפוטרופוס הקהל, ובשליחות הקהל ולטובתם עשו מה שעשו. סמ"ע ס"ק ט'.

ועיין בתשובת חכם צבי סי' ס"ח במבריה נכסי חבירו מהמכס, אם אין לו שום שייכות בנכסים אלא מעצמו הבריה הנכסים, אין בעל הסחורה מחוייב לתת לו מה שהיה נותן למכס, אבל אם הוא שליח בעל הסחורה למוכרה, יש להסתפק אם הרויח לשליש, וכללא דמילתא המוציא מחבירו עליו הראיה. אבל המהר"א ששון ובתשובת דברי ריבות כתבו דזכה השליח בדמי המכס. וה"ה שותף שהבריה מהמכס זכה לעצמו לבדו ולא לאמצע, ואם בשביל אותה ההברחה הגיע נזק לבעל הסחורה, חייב השליח או השותף לשלם מכיסו מדינא דגרמי, כנה"ג בהגה"ט אות ה'.

ב. רמב"ם פ"ו מזכיה הלכה י"ד, מב"ב קמ"ג ע"ב.

וקמ"ל דגם בנות בכלל בנים הן, בפרט במתנה שזה דבר הראוי לנקבות אנו אומרים שלהן שלח, ולא מבעיא שהבנות אינן נשואות אלא אפי' הבנות נשואות והבנים עדיין אינם נשואים שינתנו לבנות הראוי להן. דדעתו היתה לבנות כדי לחבבן על בעליהן, ואם שניהם נשואים ודאי כלותיו קודמין לבנותיו דצורכהן על בעליהן שהם בניו, משא"כ הבנות הנשואות שיש להם בעליהן וצורכיהן על בעליהן, וכמ"ש בסעיף ב'. סמ"ע ס"ק א'.

אבל הב"ח השיג על הסמ"ע ודעתו דאין כלותיו בכלל כיון שמיעטן, ובסעיף ב' שאני מכיון שאמר לבני ביתי שם כלותיו בכלל. ש"ך ס"ק א'.

ג. כיון שאמר לבני משמע זכרים יותר מנקבות, אבל בסעיף ב' שאמר בלשון בני ביתי גם נקבות בכלל ויטלו יחד. סמ"ע ס"ק ג'.

השניה כי אם בנות אין לבנות **ד** במקום הבנים כלום.

עין משפט ב.ג. חו"מ סימן רמז פ"ה ב

ב. שלח כלים ובגדים לביתו בסתם **ה**, והיו בהם כלים הראוים לבנות יטלו אותם בנותיו **ו** שאומדן דעת הוא שלהן שלח. ואם אין לו בנות או שהיו נשואות יטלו אותם נשי בניו **ז** שהדעת נוטה שלהן שלח. וי"א דאם יש לו אשה ודאי לה שלח **ח** דאשתו כגופו היא.

עין משפט ד.ה.ו. חו"מ סימן רמז פ"ה ג

ג. שכיב מרע שאמר נכסי לבני בלשון רבים, ולא היה לו אלא בן אחד ובנות, הכל לבן בלבד **ט**. וכך אין בן הבן בכלל **י**. ואפי' יש לו הרבה בנים וכת אין לבת כלום, אבל אם אמר בפירוש לבני ולבנותי **כ** הראוי לבנים להם והראוי לבנות להן.

ד. ותמה בביאורים ס"ק ג' דהרי כמקנה לדבר שלא בא לעולם ואפי' אם יהיו זכרים איך יקנו ותירץ דאמר בפירוש לכשאמות דקנה ומ"מ בת לא קנתה וסיים ולדידן שגם אם אמר בפירוש לא מהני ולא קנו, א"כ אפי' יהיו בנים מרובים לשניה יותר ג"כ לא קנו כלל.

ה. שם ב"ב קמ"ג ע"ב. ורמב"ם שם.

ו. שאינן נשואות כדמפרש בגמ' ובהמשך הסעיף.

ז. ואם בניו אינם נשואים יטלו אותם בנותיו אפי' שהם כבר נשואות. סמ"ע ס"ק ה'.

ח. כ"כ הטור בשם הרמ"ה, והוא ששלח בסתם אבל שלח ואמר לבניו, אפי' שיש לו אשה חולקין הבנים והבנות. כ"כ הב"ח, ש"ך ס"ק ג'.

ט. בעיא בגמ' ב"ב קמ"ג ע"ב, ופשטו שם שבן אחד נקרא גם בלשון רבים בנים. ודוקא בבריא שאמר לבני, הבנות בכלל, כדי שיקפצו עליהן לנושאן או לחבבן על בעליהן, אבל שכיב מרע אין דרכו להעביר נחלה כדי לחבב בנותיו על בעליהן, ואפי' אם אינן נשואות מ"מ כיון שלאחר מיתתו יתנו להם עישור נכסים, אין דרכו להעביר נחלה יותר מזה. סמ"ע ס"ק ו'.

י. שם כמר בר רב אשי דלא קרי אינשי לבר ברא, ברא. ותניא כוותיה שם.

וע"כ אם היו לו ב' בנים ומת אחד מהם והניח בן, לא אמרינן ממה שאמר בלשון רבים בנים כוונתו היתה ג"כ על בן הבן ואע"ג דבני בנים קרויין בנים, מ"מ בלשון בני אדם אינו כן, אלא אומרים שכוונתו היתה על בן אחד שנשאר לבדו חי בחייו. סמ"ע ס"ק ז'.

כ. ממרדכי ב"ב סי' תרי"ד.

ואם יש דברים הראוי לשניהם, נוטלים אותם הבנים לבדם, אם לא שאין שום דבר במין הדברים הראוי לבנות כלל שאז נוטלים כולם מחצית בכל. ביאורים ס"ק ג'.

* ציוה כל אשר לו לבנו רק שיתן סך מה לכל אחת מבנותיו, ומתה אחת מהן בחייו והניחה בן, אין לבן הבת כלום ^ל, שלה אמר ולא ליורשיה, ועוד שבן הבת לא נקרא בנו. ציוה כל אשר לו לבנו ואין לו בן אלא בן הבן ודאי שלבן הבן התכוון ^מ, ואפי' אם יש לו בנות.

* אמר כל אשר לו ליתומים הרי הבנות בכלל ^נ וה"ה אם אמר ליוצאי חלצי הבנות בכלל.

עין משפט ז. יו"ד סימן ריז פעיף מו

מו. נדר מבנים, מותר בבני בנים.

עין משפט ז.ט.ג. חו"מ סימן רפז פעיף א

א. מי שמת והניח בנים גדולים וקטנים והשביחו הגדולים את הנכסים, כל השבח לאמצע ^ס, ואפי' שכר עמלם לא יטלו ^ע. אבל אמרו הגדולים ראו מה שהניח לנו אבא והרי אנו עושים ואוכלים, השבח של המשביח, והוא שהשבח מחמת ההוצאה שהוציא הגדול אבל אם שבחו הנסים מעצמן השבח לאמצע.

א. ב. ה"ה אם היתה אשתו של המת יורשת בכלל אחיותה ^פ או בכלל בנות דודיה והשביחה הנכסים השבח לאמצע, אבל אמרה לפני כן ראו מה שהניח לי בעלי והריני עושה ואוכלת והשביחה הנכסים מחמת ההוצאה שלה השבח שלה וזו דעת הרמב"ם. אבל דעת כל המפרשים

ל. ממעשה במרדכי בגיטין בפ' מי שאחזו סי' תל"א.

מ. ויש לבן הבן הדין עם הבנות כדין בן עם הבנות, שאם היה בריא כשאמר, יטלו הבנות הראוי להן, ואם היה שכיב מרע, הכל לבן הבן. סמ"ע ס"ק ט'.

נ. וכ"כ הנ"י בשם הריטב"א בפ' מי שמת בדף קמ"ג ע"ב.

ס. ממשנה ב"ב פ"ט דף קמ"ג ע"ב. ורמב"ם פ"ט מנחלות הלכה ב'. ואפי' השביחו מכיסם, כצ"ל לדעת הרמב"ם. סמ"ע ס"ק א'.

ע. משום דמחלו אהדדי, כ"כ הרא"ש וכ"כ ה"ה שכן הסכימו הרמב"ן והרשב"א.

פ. כגון ראובן נשא בת שמעון אחיו, ולא היו לשמעון בנים כי אם בנות, וראובן אין לו יורש, ומת שמעון ואח"כ מת ראובן ונפלה ירושתו לפני בנות שמעון אחיו, ונמצאת אשתו יורשת נכסיו בכלל שאר אחיותיה. סמ"ע ס"ק ד'.

דאם השביחו הגדולים או אשת המת את הנכסים ע"י הוצאה משלהם או שטרחו בגופם לחפור ולבנות השבח לעצמן, גם בלי תנאי מראש ורק בשבח מימלא^ז הוא לאמצע. ואם השביחו בדבר שאם היו מודיעים לקטנים גם הם היו יכולים לעשות כך כגון לשמור^ק וכיוצא בזה השבח לאמצע אע"פ שטרחו בגופם מכיון שלא הודיעו לקטנים תחילה. ואם הודיעו תחילה ואמרו ראו מה שהניח אבא והרי אנו עושים ואוכלים אפי' השביחו מחמת הנכסים^ר הרי הוא של עצמן.

* ואם האחים גדולים א"צ לאומרו כבי"ד אלא בפני עדים^ש, אבל אם יש בהם יתומים קטנים צריך שיאמר אותו בפני בי"ד^ת.

* וכל זה באחין שניזונים יחד אבל בלא ניזונים יחד אפי' השביח מחמת עצמו אינו נוטל אלא כיוורד שלא ברשות לנכסי חברו^א.

* אחד מן האחים שהיו לו הרבה בנים והשביחו הנכסים אינו יכול לומר תנו לי מה שהרויחו בני^ב, וכן האחרים אינם יכולים לומר תן לנו מה שאכלו בניך אלא הכל מן האמצע.

צ. דהיינו ששכרו פועלים ממון תפיסת הבית או שנשאו ונתנו בסחורה, ואף שטרחו בשכירות הפועלים או בסחורה, כיון שאין כאן חסרון כיס, וגם לא טרחו בהשבחה בגופן אלא הטורח ע"י שכירות הפועלים מחלי אהדדי, כ"כ הטור. סמ"ע ס"ק ו'.

ק. וכתב הנ"י דאפי' הקטנים האלו מוטלים בעריסה ואינם יכולים לשמור, מ"מ כיון דשמירה יכולה להתקיים ע"י שאר הקטנים לא נחשבת למלאכה ומוחלים זה לזה. סמ"ע ס"ק ז'.

ר. ואפי' בחלק האחים, ואע"ג דבשאר שותף אין לו בשבח אלא כשאר אריס ואפי' אמר לעצמי אני עושה, שאני הכא כיון שהן אחים ולא נשתתפו תחילה אדעתא דלהרויח, ושתקו כשאמר להם לעצמי אני עושה, ודאי מחלו לו ויטול השכר. סמ"ע ס"ק ח'. וכתב שם בשם הג"ה בתשובת מיימוני לספר משפטים סי' כ"ב. דאם אח הגדול נאנס דבר מידו, אפי' נגנב או אבד פטור שהוא נקרא שומר בבעלים, ובבי"ס קע"ז.

ש. ואפי' שלא בפני אחיו, דחברא חברא אית ליה וכדין מחאה. סמ"ע ס"ק ט'.

ת. שהם אביהם של יתומים, ואולי יחוסו וימנו לאריס או אפוטרופוס להשביח להם חלקו. סמ"ע ס"ק י'.

א. טור בשם הראב"ד.

ב. כיון שהעמידן סתם, במקומו העמידן וכל שהשביחו כאילו השביח הוא ומחל. סמ"ע ס"ק י"א.

* אחד מן האחים שנתן מתנה לאחרים וראו האחים ושתקו הוי מחילה ג
וזו מן האמצע.

ג. נ"י בב"ק י"א ע"ב.